

С.І. Брус, канд. екон. наук, ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України", м. Київ

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПОСЛУГИ БАНКІВ УКРАЇНИ: ПОГЛЯД НА 2010 РІК

Ринок інвестиційних послуг в Україні формується за рахунок пропозицій від комерційних банків та інвестиційних фондів. Причому українські банківські установи, на відміну від зарубіжної практики, не мають чітко визначеної спеціалізації та надають уніфіковані послуги, які містять у собі кредитні, депозитні касово-розрахункові та інвестиційні.

Інвестиційні послуги банку можна визначити як операції з торгівлі корпоративними та державними цінними паперами, залучення капіталу під випуски цінних паперів, а також посередницькі та консультативні операції. Характеризуючи інвестиційні банківські послуги, їх умовно можна розділити на три сектори:

- 1) діяльність банку як інвестора, що включає формування банківського портфеля цінних паперів;
- 2) діяльність банку як посередника (брокерська, дилерська діяльність, діяльність з довірчого управління портфелем цінних паперів, андеррайтинг, послуги на ринку M & A);
- 3) супутні інвестиційні послуги банків (консультаційні, депозитарні, клірингові послуги).

Основна діяльність банку як інвестора в Україні сконцентрована саме на формуванні власного портфеля цінних паперів. З поданої таблиці 1 видно, що вкладення в цінні папери банків у 2002-2009 рр. виросли у 9 разів. І лише за 9 місяців 2009 р. обсяг цінних паперів у портфелі зменшився на 7 %, тобто на 2 653 млн. грн.

Таблиця 1

Активи банків за кредитами та вкладеннями у цінні папери в 2002-2007 рр.

Показник	на 01.01.2003	на 01.01.2004	на 01.01.2005	на 01.01.2006	на 01.01.2007	на 01.01.2008	на 01.01.2009	на 01.09.2009
Загальні активи, млн. грн.	67 774	105 539	141 497	223 024	353 086	619 004	973 332	970 004
Кредити надані								
млн. грн.,	46 736	73 442	97 197	156 385	269 688	485 507	792 384	755 355
питома вага, %	68,96	69,59	68,69	70,12	76,38	78,43	81,4	77,9
Вкладення в цінні папери								
млн. грн.	4 402	6534	8 157	14 338	14 466	2 8693	40 610	37 951
питома вага, %	6,50	6,19	5,76	6,43	4,09	4,63	4,2	3,9

Примітка. За даними сайта НБУ / www.nbu.gov.ua.

Незважаючи на кількарізове зростання вкладень банків у цінні папери та фактично позитивну динаміку, що спостерігалася за усі

досліджувані роки, таке значне збільшення кількісного показника вартості портфеля цінних паперів не вплинуло на їх питому вагу у загальних активах банку, яка є досить незначною. Так, на 01.01.2009 вона становила лише 4,2 % від загальних активів, тоді як питома вага наданих кредитів – 81,4 %. Отже, обсяг кредитних активів банку перевищує обсяг вкладень у цінні папери майже в 19 разів. При цьому з кожним роком спостерігається зростання питомої ваги наданих кредитів та, відповідно, зменшення показника вкладень у цінні папери. Наприклад, у 2005 році кредитний портфель перевищував банківські вкладення в цінні папери у 10 разів, а у 2007 р. – в 17.

Такий стан справ свідчить про одновекторну направленість банківських послуг. Банки займаються лише кредитуванням, ігноруючи інші можливості для ведення операцій з активами. Причини такого явища знаходяться в площині слабкого розвитку вітчизняного фондового ринку та явному кредитному монополізмі банків, що приносить їм більший та швидший дохід у порівнянні з інвестуванням у цінні папери.

Одним із пріоритетів забезпечення виходу України із кризи має стати збільшення обсягів інвестицій. Для банків, особливо в ситуації, коли їх кредитні портфелі втратили як кількісну, так і якісну наповненість, надання інвестиційних послуг може стати джерелом диверсифікації власних активів, збільшення доходів банку, зменшення їх кредитних ризиків. Не викликає сумнівів перспективність розширення та збільшення обсягів інвестиційних банківських послуг у масштабах усієї України для припливу ресурсів у реальний сектор економіки.

Необхідно зазначити, що в 2010 р. лише стимулювання роботи фондового ринку може позитивно вплинути на збільшення обсягів інвестицій в Україні через банківську систему. У свою чергу, інтенсивність та обсяги інвестиційної діяльності банків можуть стати поштовхом до активізації роботи вітчизняного фондового ринку. Комплексність підходів у вирішенні цих проблем безперечна.

Незважаючи на те, що інституційне та правове поля забезпечення інвестиційної діяльності банків та небанківських установ на фондовому ринку вже сформовані, залишається ряд проблем щодо удосконалення структури депозитарної системи, розвитку організованої торгівлі на ринку цінних паперів, вирішення банками питання структуризації власних підрозділів, що займаються інвестуванням, підготовки високопрофесійних спеціалістів, прискорення процесів формування розвиненого вторинного ринку державних цінних паперів, подолання недовіри населення як до фондового ринку, так і до банківської системи та ін.

На нашу думку, у 2010 р. не слід чекати гіперактивної діяльності банків на ринку цінних паперів. В основному це буде залежати від можливостей держави в подоланні кризових явищ в економічній та фінансовій сферах. Банківський портфель цінних паперів в основному

зростатиме за рахунок збільшення вкладень банків у державні цінні папери як низькоризикових високоліквідних, а також як інструмента забезпечення рефінансування НБУ. При зростаючому фондовому ринку банки можуть збільшити вкладення в цінні папери українських емітентів.

Брус, С.І. Інвестиційні послуги банків України: погляд на 2010 рік [Текст] / С.І. Брус // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. тез доповідей XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (12-13 листопада 2009 р., м. Суми): у 2 т. – Суми: УАБС НБУ, 2009. – Т. 1. – С. 83-85.